

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ, СПОРТУ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вікова фізіологія та шкільна гігієна

(назва навчальної дисципліни)

освітній ступінь бакалавр
(назва освітнього ступеня)

галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 014. Середня освіта

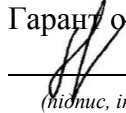
предметна спеціальність 014.05 Біологія та здоров'я людини
(код і назва спеціальності)

освітня програма Середня освіта: біологія та здоров'я людини

тип дисципліни обов'язкова
(обов'язкова / вибіркова / факультативна)

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

 Грамастик Н.В.

(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:

кафедрою фізичного виховання,
спорту та здоров'я людини
протокол № 12 від «29» червня 2023 р.

Завідувачка кафедри Баштовенко О.А.

ПОГОДЖЕНО:

Голова ради з якості вищої освіти
педагогічного факультету

 Сич Ю.І.
(підпис, ініціали, прізвище)

Розробники програми:

Мондич О.В., кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри технологічної освіти та природничих наук ІДГУ.

Рецензенти програми:

Атмажов І.Д., кандидат медичних наук, доцент кафедри
фізичного виховання, спорту та здоров'я людини ІДГУ.

Баштовенко О.А., кандидат біологічних наук, доцент
кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини
ІДГУ.

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	Заочна
Кількість кредитів: 3	<i>Лекції:</i>	
	16	4
Модуль:	<i>Практичні заняття:</i>	
Загальна кількість годин: 90	12	2
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 3	<i>Лабораторні заняття:</i>	
	6	2
Семестр: 5	<i>Семінарські заняття:</i>	
Тижневе навантаження (год.):	<i>Консультації:</i>	
- аудиторне: 3	2	
- самостійна робота: 8	<i>Індивідуальні заняття:</i>	
Форма підсумкового контролю: екзамен		
Мова навчання: українська	<i>Самостійна робота:</i>	
	54	82

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни “Вікова фізіологія і шкільна гігієна” є висвітлення особливостей життєдіяльності організму в різні періоди онтогенезу, функцій органів, систем органів і організму в цілому в міру його росту і розвитку, а також гігієнічних вимог і нормативів, необхідних у роботі вчителя з метою створення оптимальних умов навчання і виховання та забезпечення індивідуального здоров'я школярів.

Основними завданнями вивчення дисципліни “Вікова фізіологія і шкільна гігієна” є: розглянути особливості життєдіяльності організму в різні періоди онтогенезу, зокрема особливості функціонування кожної системи органів дитини; обґрунтувати гігієнічні вимоги і нормативи, необхідні у роботі вчителя з метою створення оптимальних умов навчання; науково обґрунтувати гігієнічні заходи для збереження індивідуального здоров'я школярів.

Передумови для вивчення дисципліни - «Основи здоров'я людини», «Анатомія людини», «Основи медичних знань та долікарської допомоги».

Міждисциплінарні зв'язки - «Анатомія людини», «Фізіологія людини і тварин», «Діагностика та моніторинг здоров'я».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Інформація про компетентності та відповідні їм програмні результати навчання за дисципліною

Шифр компетентності	Компетентності	Шифр програмних результатів	Програмні результати навчання
Загальні компетентності (ЗК)			
ЗК 3	Здатність учитися та оволодівати сучасними знаннями, критично оцінювати соціальні події і явища, прогнозування освітнього процесу.	ПРН8 ПРН5	Вміти діяти автономно та брати відповідальність за результат, працювати в команді, керуючись національними та світовими цінностями. Розуміти трансдисциплінарність сучасного наукового знання; вміти використовувати зв'язки суміжних галузей для формування цілісної природничо-наукової картини світу.

ЗК 5	Здатність застосовувати інтегровані науково-природничі знання у життєвих і професійних ситуаціях, творчого впровадження набутого досвіду для збереження власного здоров'я та здоров'язбереження соціуму.	ПРН 11	Знати біологічну термінологію, загальну структуру біологічної науки на основі взаємозв'язку основних її галузей для пояснення будови й функціональних особливостей організмів на різних рівнях організації живого, їхню взаємодію, взаємозв'язки, походження, класифікацію, значення, використання та поширення.
ЗК 9	Здатність працювати в команді та автономно, ефективно комунікувати у полікультурному та трансграничному просторі.	ПРН 8	Вміти діяти автономно та брати відповідальність за результат, працювати в команді, керуючись національними та світовими цінностями.
ФК 2	Здатність володіти понятійно-термінологічним апаратом, що використовується в біології та на межі предметних галузей, оперувати законами, концепціями, вченнями і теоріями біології, здоров'я людини, критично аналізувати досягнення біологічних наук, виявляти їх роль у забезпеченні сталого регіонального розвитку та людства, дотримуватися принципів науковості та інтеграції при трансляції біологічних та здоров'яцентрованих знань у площину предметної діяльності.	ПРН 14 ПРН 18	Знати нормативно-правове забезпечення освітнього процесу вивчення природничої, соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей адаптаційного та базового предметного циклів навчання базової середньої освіти. Демонструвати наукові знання з вікової фізіології та шкільної гігієни, оперуючи базовими категоріями та поняттями для збереження і зміцнення індивідуального здоров'я школярів.
ФК 3	Здатність до комплексного планування та проектування загальної моделі освітнього процесу з біології, інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут», інтегрованих курсів природничої освітньої галузі відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти з урахуванням індивідуальних, вікових особливостей здобувачів освіти та своєрідності осіб з особливими освітніми потребами.	ПРН16 ПРН14	Здатний вчитися упродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності набути під час навчання кваліфікацію. Знати нормативно-правове забезпечення освітнього процесу вивчення природничої, соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей адаптаційного та базового предметного циклів навчання базової середньої освіти.
ФК 6	Здатність забезпечувати дотримання санітарно-гігієнічних вимог з метою створення інноваційного здоров'язберігаючого освітнього середовища, як домінуючий аспект діяльності закладу освіти.	ПРН19 ПРН22	Вміти ідентифікувати небезпечні чинники природного та техногенного середовищ, прогнозувати можливість і наслідки їх впливу на організм людини, а також в межах своїх повноважень приймати відповідні рішення щодо безпеки. Знати будову та функції організму людини, основополагаючі закони й положення теорії здоров'я та здорового способу життя, профілактично-оздоровчі засади функціонування організму людини, його природні захисні механізми у взаємодії з навколишнім середовищем; використовувати засоби рухової активності з метою формування особистого здоров'я.
ФК 7	Здатність до практичного застосування здоров'яцентрованих природничих знань, теоретично-прикладних засад педагогічного супроводу безпечної життєдіяльності та позитивної	ПРН19	Вміти ідентифікувати небезпечні чинники природного та техногенного середовищ, прогнозувати можливість і наслідки їх впливу на організм людини, а також в межах своїх повноважень приймати відповідні рішення щодо безпеки.

	соціалізації учнів		
ФК 14	Здатність розуміти й застосовувати базові знання з медико-біологічних дисциплін для обрання ефективних шляхів і способів збереження, зміцнення та відновлення здоров'я людини.	ПРН19 ПРН22	Вміти ідентифікувати небезпечні чинники природного та техногенного середовищ, прогнозувати можливість і наслідки їх впливу на організм людини, а також в межах своїх повноважень приймати відповідні рішення щодо безпеки. Знати будову та функції організму людини, основополагаючі закони й положення теорії здоров'я та здорового способу життя, профілактично-оздоровчі засади функціонування організму людини, його природні захисні механізми у взаємодії з навколишнім середовищем; використовувати засоби рухової активності з метою формування особистого здоров'я.
ФК15	Здатність аналізувати здоров'я як системну категорію, здійснювати прогнозування стану індивідуального здоров'я та соціуму, здійснювати консультацію з питань здорового способу життя, визначати перспективні шляхи моніторингу здоров'я, володіти інформацією про інноваційні підходи до підвищення резервних можливостей організму людини.	ПРН22 ПРН19 ПРН18	Знати будову та функції організму людини, основополагаючі закони й положення теорії здоров'я та здорового способу життя, профілактично-оздоровчі засади функціонування організму людини, його природні захисні механізми у взаємодії з навколишнім середовищем; використовувати засоби рухової активності з метою формування особистого здоров'я. Вміти ідентифікувати небезпечні чинники природного та техногенного середовищ, прогнозувати можливість і наслідки їх впливу на організм людини, а також в межах своїх повноважень приймати відповідні рішення щодо безпеки. Демонструвати наукові знання з вікової фізіології та шкільної гігієни, оперуючи базовими категоріями та поняттями для збереження і зміцнення індивідуального здоров'я школярів.

Матриця відповідності компетентностей результатам навчання за дисципліною

Шифр компетентності	Результати навчання			
	Знання	Уміння	Комунікація	Автономність та відповідальність
ЗК3	ПРН5	ПРН8	ПРН8	ПРН8
ЗК5	ПРН11	ПРН11		
ЗК9		ПРН3 ПРН8	ПРН8	ПРН8
ФК2	ПРН14	ПРН18	ПРН18	ПРН18
ФК3	ПРН14	ПРН16		
ФК6	ПРН22	ПРН19		ПРН19
ФК7		ПРН19		ПРН19
ФК14	ПРН22	ПРН19		ПРН19
ФК15	ПРН22	ПРН18 ПРН19	ПРН18	ПРН18 ПРН19

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви модулів / тем	Кількість годин (денна форма навчання)						Кількість годин (заочна форма навчання)							
		Аудиторні	Лекції	практичні	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	практичні	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота
1.	Вступ в вікову фізіологію і валеологію. Загальні особливості росту і розвитку дітей	1	1	-	-	-	-	3	1	-	1	-	-	-	5
2	Вікові особливості нервової системи.	2	1	-	1	-	-	3	2	1	-	1	-	-	7
3	Вікові особливості ендокринної системи та статевий розвиток	4	2	2	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	7
4	Загальний план будови ОРА. Фізіологія опорно-рухової системи у дітей	4	2	-	2	-	-	4	2	1	-	1	-	-	7
5.	Поняття про аналізатори. Вікові особливості органів чуття.	3	1	-	2	-	-	5	1	1	-	-	-	-	7
6.	Поняття про вищу нервову діяльність (ВНД). Гігієна розумової діяльності школяра	3	2	-	1	-	-	5	1	1	-	-	-	-	7
7.	Морфофункціональні особливості системи крові та кровообігу у дітей	4	2	2	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	7
8.	Морфофізіологія дихальної системи. Вікові особливості дихальної системи	3	1	2	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	7
9.	Морфофізіологія травної системи. Вікові особливості травлення у дітей	3	1	2	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	7
10	Вікові особливості обміну речовин і енергії в організмі дітей. Вплив алкоголю та інших речовин на дитячий організм.	2	1	1	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	7
11	Вікова фізіологія сечовидільної системи	2	1	1	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	7
12	Вікова фізіологія шкіри. Поняття про імунітет. Профілактика захворювань.	3	1	2	-	-	-	5	1	-	1	-	-	-	7
Проміжний контроль МКР				-	-	-	-		-	-	-	-	-	-	-
Підсумковий контроль іспит		2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом:		36	16	12	6	2	-	54	8	4	2	2	-	-	82

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Вступ в вікову фізіологію і валеологію. Загальні особливості росту і розвитку дітей

Поняття росту і розвитку. Вплив середовища на ріст і розвиток. Вікова періодизація.

Акселерація — прискорення фізичного розвитку дітей (поняття і причини).

Рівні організації організму людини: клітинний, тканинний, органний, системи органів (фізіологічні та функціональні системи органів), організмий. Основи цитології. Будова

клітин. Функціональне значення окремих структур клітини. Основні процеси життєдіяльності клітини. (обмін речовин, живлення, дихання, подразливість, збудливість, розмноження). Основи гістології. Класифікація тканин: будова і функції. Органи і системи органів організму людини. Саморегуляція — універсальна властивість організму.

Тема 2. Вікові особливості нервової системи. Вища нервова діяльність та її вікові особливості. Гігієна розумової діяльності школяра.

Значення, загальний план будови і властивості нервової системи. Складність рефлекторної діяльності. Взаємодія процесів збудження і гальмування та їх єдність. особливості нервової системи дитини. Спинний мозок, будова і функції. Спинномозкові нерви, нервові сплетіння. Стовбур головного мозку. Мозочок. Соматична і вегетативна нервова система. Великі півкулі головного мозку. Рефлекторна діяльність кори великих півкуль головного мозку. Значення праць І.М.Сеченова та І.І.Павлова у вивченні функцій кори великого мозку.

Умовні і безумовні рефлекси. Гальмування умовних рефлексів. Аналіз і синтез подразнень в корі великого мозку. Якісні особливості ВНД дитини. Типи ВНД. Сон. Топологічні особливості ВНД дитини. Характеристика основних етапів розвитку нервової системи і ВНД дитини. Гігієна розумової діяльності школяра.

Тема 3. Вікові особливості ендокринної системи та статевого розвитку.

Залози внутрішньої секреції, вплив гормонів на ріст і розвиток організму Ендокринологія. Залози внутрішньої секреції: поняття, місцерозміщення, гормони. Вплив гормонів на ріст і розвиток організму. Вікові особливості статевого дозрівання у дітей. Вплив гормонів на статево дозрівання дітей. Гіперфункція та гіпофункція залоз внутрішньої секреції.

Тема 4. Загальний план будови ОРА. Фізіологія опорно-рухової системи у дітей Гігієна опорно-рухового апарату школярів

Значення та функції опорно-рухової системи. Загальні відомості про скелет (форма, з'єднання, будова і хімічний склад кісток) ріст кісток, частини скелета. М'язова система. Види м'язів. Постава та її різновиди. Причини неправильної постави. Профілактика та корекція неправильної постави. Вплив фізичних вправ на опорно-рухову систему організму. Гігієна опорно-рухового апарату школярів. Профілактика захворювань опорно-рухової системи.

Тема 5. Поняття про аналізатори. Вікові особливості органів чуття.

Значення аналізаторів. Зоровий аналізатор та його вікові особливості. Слуховий аналізатор та його вікові особливості. Нюховий, смаковий, дотиковий, вестибулярний аналізатори та їхні вікові особливості. Взаємодія і взаємний вплив аналізаторів. Гігієна органів зору і слуху. Профілактика порушень зору і слуху у дітей.

Тема 6. Поняття про вищу нервову діяльність (ВНД).

Рефлекторна діяльність кори великих півкуль головного мозку. Значення праць І.М.Сеченова та І.І.Павлова у вивченні функцій кори великого мозку. Умовні і безумовні рефлекси. Гальмування умовних рефлексів. Аналіз і синтез подразнень в корі великого мозку. Якісні особливості ВНД дитини. Типи ВНД. Сон. Топологічні особливості ВНД дитини. Характеристика основних етапів розвитку нервової системи і ВНД дитини. Гігієна розумової діяльності школяра. Аналітико-синтетична діяльність мозку. Поняття про динамічний стереотип. Особливості ВНД людини. Дві сигнальні системи дійсності. Основні типи ВНД. Вікові особливості ВНД дітей і підлітків.

Тема 7. Морфофункціональні особливості системи крові та кровообігу у дітей

Внутрішнє середовище організму. Значення крові, склад крові. Формені елементи — еритроцити, лейкоцити, тромбоцити). Зсідання крові як захисна реакція організму.

Імунні функції крові. Кровообіг. Серцевий цикл. Показники роботи серцево-судинної системи у дітей. Профілактика серцево-судинних захворювань у дітей.

Органи кровообігу: серце і судини. Будова і робота серця. Регуляція кровообігу. Рефлекторні впливи на діяльність серця і судин. Гуморальна регуляція кровообігу. Вікові особливості органів кровообігу. Гігієна серцево-судинної системи школярів.

Тема 8. Морфологія дихальної системи. Вікові особливості дихальної системи Гігієна дихальної системи

Значення дихання. Будова органів дихання (носоглотка, гортань, трахея і бронхи, легені). Дихальні рухи (механізм вдиху і видиху). Типи дихання. Глибини і частота дихання. Газообмін у легенях і тканинах. Регуляція дихання. Особливості збудливості дихального центру у дітей. Роль повітряносних шляхів у процесі дихання. Вікові особливості повітряносних шляхів. Вплив фізичних вправ на стан дихальної системи дітей. Профілактика захворювань дихальної системи. Гігієна дихальної системи школярів.

Тема 9. Морфологія травної системи. Вікові особливості травлення у дітей.

Значення травлення. Система органів травлення. Травлення в ротовій порожнині, шлунку, кишечнику. Утворення і виділення жовчі. Скорочення кишок. Рефлекторна регуляція рухів травного тракту. Всмоктування в шлунково-кишковому тракті. Захисна властивість травного тракту. Вікові особливості травлення. Обмін речовин як основна функція життя. Обмін білків, жирів, вуглеводів. Водний і мінеральний обмін. Вітаміни. Вікові особливості енергетичного обміну. Харчування. Гігієна травної системи школярів. Основні напрями профілактики захворювань травної системи у дітей.

Тема 10. Вікові особливості обміну речовин і енергії в організмі дітей. Вплив алкоголю та інших речовин на дитячий організм.

Значення обміну речовин. Процеси обміну речовин. Механізм та значення обміну білків в організмі. Фізіологічна роль обміну жирів і вуглеводів. Водно-сольовий обмін та обмін мінеральних речовин. Роль вітамінів у організмі дитини. Обмін енергії в організмі дітей. Режим раціонального харчування дітей. Поняття «алкоголь», «наркотики», «наркоманія». Вплив алкоголю та інших наркотиків на дитячий організм. Стадії алкоголізму. Фізіологічна (фізична) залежність від алкоголю та інших наркотиків. Абстинентний синдром. Психічна залежність від алкоголю та інших наркотиків. Ретардація.

Тема 11. Вікова фізіологія сечовидільної системи.

Розташування й анатомотопографічні проекції органів сечостатевого апарату. Філогенез і онтогенез сечових органів і статевих органів. Особливості будови і функції. Нефрон будова та функції. Вікові особливості будови і функції нирок. Фізіологічні основи утворення сечі. Сечовивідні шляхи та їх вікові особливості. Сечовиділення в онтогенезі. Основні напрями профілактики захворювань органів сечовидільної системи у дітей. Вади розвитку органів сечової системи. Вікові особливості сечовидільної системи. Гігієна сечовидільної системи.

Тема 12. Вікова фізіологія шкіри. Поняття про імунітет. Профілактика захворювань.

Загальна характеристика шкіри. Будова шкіри. Функції шкіри. Вікові особливості шкіри. Основні напрями профілактики захворювань шкіри у дітей. Імунітет. Роль І.І. Мечникова у створенні вчення про імунітет. Формування імунних реакцій у процесі розвитку дитини. Участь шкіри у теплорегуляції. Хвороби та ураження шкіри. Гігієна шкіри.

5.2. Тематика практичних, лабораторних занять.

Практичні заняття:

Тема 1. Вікові особливості нервової системи. Умовні і безумовні рефлексії. Гальмування умовних рефлексіїв.

Тема 2. Морфофункціональні особливості системи крові та кровообігу у дітей

Тема 3. Морфофізіологія дихальної системи. Вікові особливості дихальної системи

Тема 4. Морфофізіологія травної системи. Вікові особливості травлення у дітей

Тема 5. Вікові особливості обміну речовин і енергії в організмі дітей. Вплив алкоголю та інших речовин на дитячий організм

Тема 6. Вікова фізіологія сечовидільної системи

Тема 7. Вікова фізіологія шкіри. Поняття про імунітет. Профілактика захворювань.

Лабораторні заняття:

Тема 1. Вікові особливості нервової системи.

Тема 2. Фізіологія опорно-рухової системи у дітей

Тема 3. Вікові особливості органів чуття.

Тема 4. Особливості вищої нервової діяльності.

5.3. Організація самостійної роботи студентів.

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин		Форми звітності
		денна	заочна	
1.	Опрацювання лекційного матеріалу	4	8	Конспект Усне опитування
2.	Підготовка до практичних занять.	8	12	Конспект Виступи на семінарських заняттях Усне опитування
3	Підготовка до модульного контролю	4	-	Модульна контрольна робота
4.	Підготовка до підсумкового контролю	16	20	
5	Виконання індивідуальних завдань за темами: 1. підготовка доповідей-есе 2. опрацювання наукових статей 3. підготовка до презентації результатів дослідження	5 12 5	15 20 15	Есе Анотація Презентація, реферат
	Разом	54	82	

Тематика індивідуальних (групових) завдань

1. Роль вітчизняних вчених у розвитку фізіологічної науки.
2. Саморегулююча жива система. Системний підхід до аналізу.
3. Єдність організму і навколишнього середовища
4. Специфічні та неспецифічні фактори захисту організму
5. Поняття про аналітико-синтетичну діяльність головного мозку.
6. Вчення Павлова про типи вищої нервової діяльності

Теми рефератів для самостійного опрацювання.

Реферат - короткий виклад письмово або у формі публічної доповіді вмісту книги, статті або декількох робіт, наукової праці, літератури із загальної тематики. Реферат - це самостійна учбово-дослідницька робота студента, де автор розкриває суть досліджуваної проблеми, приводить різні точки зору, а також власні погляди на неї.

Вміст матеріалу має бути логічним, виклад матеріалу носить проблемно-пошуковий характер.

1. Фізіологічна роль підшлункової залози. Регуляція функціонування підшлункової залози.
2. Морфофункціональні особливості печінки. Вікові особливості функцій печінки.
3. Особливості вироблення динамічних стереотипів у дітей.
4. Види гальмування нервових процесів.
5. Аналітико-синтетична діяльність головного мозку.
6. Фізіологічні основи імунних реакцій в організмі.
7. Роль тромбоцитів в організмі.
8. Особливості складу крові у дітей.
9. Значення жирів в організмі. Механізм обміну жирів.
10. Значення вуглеводного обміну в організмі дітей.
11. Водно-сольовий обмін. Значення мінеральних речовин в організмі дітей.
12. Вікові особливості енергетичного обміну у дітей.
13. Основні вимоги до організації раціонального харчування дітей.
14. Особливості обміну білків в організмі дітей.
15. Регуляція білкового обміну в організмі.
16. У чому полягає механізм регуляції потовиділення?
17. У чому полягає рецепторна функція шкіри?
18. Обмінна функція шкіри.
19. Основні напрями профілактики захворювань шкіри у дітей.
20. Фізичні якості м'язової системи дітей.
21. Механізм скорочення скелетних м'язів.

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

6.1. Форми поточного контролю: практичні заняття, лабораторні заняття.

Поточний контроль має на меті оцінити роботу студентів за всіма видами аудиторної роботи (лекції, практичні, лабораторні заняття) та відображає поточні навчальні досягнення студентів в освоєнні програмного матеріалу дисципліни.

Інструментарієм поточного опитування студентів є:

- виступи на практичних заняттях;
- дискусії щодо проблемних питань;
- усне опитування;
- письмове експрес-тестування.

Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на практичних заняттях, результати самостійної роботи з науковою літературою та першоджерелами, а також якість виконання студентом індивідуального завдання у вигляді презентацій та ін.

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

6.1. Форми поточного контролю. Усна або письмова перевірка вивчення навчальних матеріалів на практичних заняттях.

6.2. Форми проміжного контролю. Модульна контрольна робота

6.3. Форми підсумкового контролю. Екзамен.

6.4. Засоби діагностики результатів навчання: подаються в силабусі навчальної дисципліни.

6.5. *Критерії оцінювання результатів навчання: подаються в силабусі навчальної дисципліни.*

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Атласи, ілюстративні матеріали (муляжі, плакати, тощо). Технічні засоби для демонстрування презентацій (ноутбук, проектор), веб-сервіс Moodle.

Критерії оцінювання *есе*: самостійність та оригінальність дослідження, виконання поставлених завдань, здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела.

Критеріями оцінювання *питань для самостійної підготовки* є вміння студента визначати ключові позиції та тезово розкрити зміст питання.

Критеріями оцінювання презентації є її відповідність змісту доповіді студента за матеріалами дослідження та оригінальність візуального представлення.

Критеріями оцінювання *анотацій наукових статей* є вміння студента стисло визначати ключові позиції, які викладені автором у статті. Критеріями оцінювання роботи з *першоджерелами* є здатність студента тезово розкрити зміст запропонованого матеріалу.

Критеріями оцінювання *презентації* є її відповідність змісту доповіді студента за матеріалами дослідження та оригінальність візуального представлення.

8.4. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Проміжний модульний контроль проводиться у формі письмових відповідей на теоретичні питання. Оцінювання проміжного контролю здійснюється за шкалою: - від «0» до «10». Критеріями оцінювання є: повнота відповіді, аналіз теоретичного матеріалу, вміння обґрунтувати власну думку.

8.5. Критерії оцінювання під час підсумкового контролю.

Загальна сума балів для отримання заліку складається за оцінками поточної роботи (40 балів) та результатами модульної контрольної роботи (10 балів), іспит (50 балів).

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

8.1. Основна література

1. Анатомія людини : підручник у 3 т. Т. 1 / [А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін та ін.]. Вид.8, допрац. Вінниця : Нова Книга, 2019. 368 с.
2. Анатомія людини : підручник у 3 т. Т. 2 / [А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін та ін.]. Вид.7, допрац. Вінниця : Нова Книга, 2019. 456 с.
3. Анатомія людини : підручник у 3 т. Т. 3 / [А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін та ін.]. Вид.6, допрац. Вінниця : Нова Книга, 2019. 376 с.
4. Анатомія, фізіологія, патологія дітей з основами генетики : навч. посіб. для студ. пед. ф-тів ун-тів / [Л. І. Прокопенко, О. А. Біда, Г. В. Луценко та ін.].– Черкаси : ЧНУ, 2011. 361 с.
5. Анатомія та фізіологія дитячого організму. Основи медичних знань. Валеологія : навч.-метод. посіб. / Н. І. Коцур, Л. П. Товкун, Н. І. Годун, О. М. Миздренко. – Переяслав-Хмельницький : О. М. Лукашевич, 2014. 322 с.
6. Баштовенко О.А. Визначення фізичного розвитку – складової здоров'язбереження. Молодь і ринок.-2019.- №2(169). С.123-129.
7. Баштовенко О.А. Моніторинг самопочуття студентів для визначення ролі фізичної культури в адаптації до учбового процесу. Молодь і ринок, 2017.- №2(145). С.78-82.
8. Баштовенко, О., Ярчук, Г. Теоретичне обґрунтування важливості і необхідності дослідження фізичного розвитку дітей та підлітків в Ізмаїльському регіоні Науковий вісник ІДГУ Науковий вісник ІДГУ, 2020.

9. Баштовенко О.А. Значення і роль методик самоконтролю у формуванні здоров'язберігаючої компетентності майбутніх фахівців фізичної культури // Традиції та інновації в сучасній педагогічній діяльності: Європейський вимір. Збірник наукових праць за матеріалами науково-педагогічної конференції.-2019. С.7-11.
10. Вікова фізіологія з основами гігієни: навчальний посібник для самостійної роботи студентів т / О.Р. Дмитроца, О. В. Коржик, О. А. Білецька. – 2021. 137 с.
11. Гістологія. Цитологія. Ембріологія : підручник / за ред.: О.Д. Луцика, Ю.Б. Чайковського. – Вінниця : Нова Книга, 2018. 592 с.
12. Фізіологія. Короткий курс : навч. посібник для медичних і фармацевтичних ВНЗ / [В. М. Мороз, М. В. Йолтухівський, Н. В. Белік та ін.] ; за ред.: проф. В. М. Мороза, проф. М. В. Йолтухівського. 2-ге вид. допов. і переробл. Вінниця : Нова Книга, 2019. 400 с.
13. Маруненко І. М. Генетика людини з основами психогенетики : навч. посіб. / І. М. Маруненко, О. В. Тимчик, Є. О. Неведомська; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – К., 2011. 230 с.
14. Маруненко І. М.Анатомія, фізіологія, еволюція нервової системи: Навчальний посібник / І. М. Маруненко, Є. О. Неведомська, Г. І. Волковська. – К.: Центр учбової літератури, 2013. 184 с.
15. Маруненко І. М.Основи валеології: навч-метод. посіб. з питань проведення практичних і самостійних робіт [для студ. небіол. спец. вищ. навч. закл.] / І. М. Маруненко, Г. І. Волковська, Є. О. Неведомська. – 3-тє вид. перероб. і доп. – К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2014. 48 с.
16. Методи оцінки фізичного розвитку і здоров'я дитячого населення : навч. посіб. / Нац. мед. акад. післядиплом. освіти ім. П. Л. Шупика, Каф. гігієни харчування і гігієни дітей та підлітків ; уклад.: О. П. Івахно, І. П. Козярін, Ю. В. Немцева. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К. : Центр ДЗК, 2014. 127 с.
17. Неведомська Є. О. Гігієна: навч.-метод. посіб. з питань проведення практичних робіт [для студ. небіол. спец. вищ. навч. закл.] / Є. О. Неведомська, І. М. Маруненко. – 3-тє вид. перероб. і доп. – К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2015. 35 с.
18. Сакевич В.І. Посібник для практичних занять з анатомії та фізіології з основами патології / І.В. Сидоренко П. І. Анатомія та фізіологія людини : підручник / П. І.Сидоренко, Г. О.Бондаренко, С. О.Куц. – 5-е вид., випр. – К. : ВСВ «Медицина», 2015. 248 с.
19. Тлумачний словник-довідник з анатомії, фізіології, патології дітей з основами генетики : навч. посіб. для студ. пед. ф-тів ун-тів / [О.А. Біда, Л.І. Прокопенко, Г.В. Луценко та ін.].– Черкаси : ЧНУ, 2011. 170 с.

8.2.Допоміжна література

1. Баштовенко, О.А., & Вовк, А.М. Значення біологічних знань для формування ноосферної свідомості майбутнього педагога. In The 6th International scientific and practical conference “Fundamental and applied research in the modern world”(January 20-22, 2021) VoScience Publisher, Boston, USA. 2021. 992 p. (p. 340).
2. Баштовенко О.А. Методики фізіологічних досліджень до практичного курсу фізіологічних основ фізичного виховання та спорту. Методичні рекомендації. - Ізмаїл. - 2018. 75 с.
3. Дворчук О. І. Особливості впливу вчителя початкових класів на психофізіологічний стан дитини в сензитивний період її розвитку / О. І. Дворчук, К. С. Лотоцька, К. П. Ципло // [Вісн. Черкас. ун-ту. Сер. Пед. науки.](#) –2010.–Вип. 189, ч. 1.–С. 121-126.
4. Маруненко І. М. Анатомія і вікова фізіологія з основами шкільної гігієни: Курс лекцій для студ. небіол. спец. вищ. пед. навч. закл. / І. М. Маруненко, Є. О. Неведомська, В. І. Бобрицька. – К.: ВД Професіонал, 2006. 480 с.
5. Маруненко І. М. Психогенетика : навч. посіб. для студентів ВНЗ / І.М. Маруненко, О.В. Тимчик, Є.О. Неведомська; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – Київ, 2015. 292 с.
6. Маруненко І. М. Анатомія, фізіологія, еволюція нервової системи: навчальний посібник / І. М. Маруненко, Є.О. Неведомська, Г.І. Волковська. – К.: Центр учбової літератури, 2012. 184 с.

7. Толочик І.Л., Кучерук Є.Ф. Вікова фізіологія і валеологія: навчальний посібник для студентів природничих спеціальних вищих навчальних закладів. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 140 с.
8. Чернокульський С. Т. Анатомія центральної нервової системи. Навчально-методичний посібник / С.Т. Чернокульський.– К. : Книга плюс, 2003. 160 с.

Інтернет-ресурси

1. Аносов, В.Х. Хоматов, Н.Г. Сидоряк Вікова фізіологія з основами шкільної гігієни. Режим доступу: http://lib.mdpu.org.ua/anatomija/2128-anosov_vkh_khomatov_ng_sidorjak_vkova_fzologja_z_osnovami_shklno_ggni.html
2. Вікова фізіологія та шкільна гігієна: навч.-метод. посібник / укладач. Любов Корінчак. – Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. 320 с. Режим доступу: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/9300/1/%D0%B2%D1%96%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D1%84%D1%96%D0%B7%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%B3%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf>
3. Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти <https://eo.gov.ua/2020/12/15/novyy-sanitarnyy-rehlament-dlia-shkil-shchozminylosia/>

http://cul.com.ua/preview/anatomiya%20ta%20fiziologiya%20ditey_Antoniuk.pdf

<http://anatomia.com.ua/>

https://pidruchniki.com/78253/meditsina/anatomiya_lyudini

<http://anatomia.at.ua/photo/>

<http://medical-enc.com.ua/anatomia.htm> <http://anatomy.bsmu.edu.ua/rc>